

Nadere toelichting bestrijding Aziatische hoornaar 2024

In onderstaande tekst wordt uitgelegd wat de problematiek is (waarom we bestrijden), welke juridische kaders er zijn en hoe de bestrijding de afgelopen jaren is verlopen. Met name in het laatste onderdeel zal ik toelichten dat we als provincie nu op een kantelpunt staan. Tot en met 2023 hebben we geprobeerd om alle nesten weg te halen, maar we lopen tegen onze grenzen aan en moeten nu kijken wat reëel is. Hierin kunnen wel voorsorteren op ons voornemen om de bestrijding vanuit de provincie af te bouwen en een beroep te doen op de medeverantwoordelijkheid van andere partijen (bijvoorbeeld tav volksgezondheid)

Een tijd terug is er ook een Q&A opgesteld. Deze is bedoeld voor het brede publiek met snelle vragen over de hoornaar. Deze tekst is een verdieping en lijkt me relevanter voor PS leden en andere overheden. We moeten nog kijken hoe deze tekst precies gecommuniceerd gaat worden.

Problematiek

De Aziatische hoornaar is een hoornaarsoort die oorspronkelijk voorkomt in Zuidoost-Azië en niet van nature in Europa voorkomt. De soort werd in Europa voor het eerst gemeld 2004 in Frankrijk en is waarschijnlijk per ongeluk via handel in Europa geïntroduceerd.

De Aziatische hoornaar staat sinds 2016 op de Europese Unielijst voor invasieve exoten. Een invasieve exoot is een soort die hier niet van oorsprong voorkomt, zich snel kan uitbreiden en schade kan veroorzaken aan de (inheemse) biodiversiteit of mens. De werksters van de Aziatische hoornaar vangen vliegende insecten als voedsel voor de larven. Prooidieren bestaan voornamelijk uit honingbijen, maar ook uit wilde bijen, wespen, vliegen en andere vliesvleugeligen. De Aziatische hoornaar is een opportunist dat het voedsel kiest dat het meest voorhanden is. Ze zijn vaak te zien bij bijenkasten waar ze jagen op bijen en vanuit imkers zijn dan ook grote zorgen over de gevolgen van de Aziatische hoornaar voor hun bijenvolken [Slikboer & Zeegers, 2021].

Net als veel andere wespensoorten kunnen Aziatische hoornaars steken als ze zich bedreigd voelen. De steek van de Aziatische hoornaar kan pijnlijker zijn, maar is niet gevaarlijker dan die van andere soorten zoals de limonadewesp, tenzij de persoon een sterke overgevoeligheid heeft voor het gif. Het risico voor de gezondheid is groter wanneer de persoon meerdere keren wordt gestoken. Dit kan gebeuren wanneer Aziatische hoornaars hun nest willen verdedigen. Wanneer een nest hoornaars (zowel de Europese als de Aziatische) zich bedreigd voelen zullen zij massaal en agressief reageren. Grote zomernesten van de Aziatische hoornaar hangen doorgaans hoog in de boom waardoor de kans op een dergelijke interactie klein is. De voorjaarsnesten zijn kleiner, maar bevinden zich vaak wel op plekken waar men sneller in contact kan komen met het nest. Denk aan nestkastjes, heggen, schuurtjes en spouwmuren. De risico's van dergelijke nesten kunnen beperkt worden door bijvoorbeeld vóór het snoeien van de heg te kijken of er mogelijk een nest zit, of vogelhuisjes in de gaten houdt. Het kunnen herkennen van de Aziatische hoornaar is hierbij erg belangrijk [Zeegers&Buesink 2024].

Voor meer informatie over de herkenning van Aziatische hoornaars en hun leefwijze [verwijzen wij naar xx](#)

De Aziatische hoornaar heeft zich in Nederland vanuit Vlaanderen gevestigd en is in 2017 voor het eerst waargenomen in de Provincie Zeeland. In 2019 is het eerste nest in Noord-Brabant gemeld. Sinds de eerste melding in 2017 heeft de Aziatische hoornaar zich snel uitgebreid in Nederland (zie tabel xx en bijlage 1). Zowel het aantal nesten als het areaal breidt zich uit. Tot en met 2023 werden de meeste nesten gemeld in de zuidelijke provincies onder de grote rivieren (Zeeland, Noord-Brabant en Limburg), maar in 2024 zien we ook een sterke toename in de andere provincies.

Tabel 1: aantalsontwikkeling Aziatische hoornaar 2019-2024

Jaar	Koningin in voorjaar	Primair nest	Secundair nest	Totaal nesten
2019	-	1	-	1
2020	-	1	1	2
2021	-	1	-	1
2022	4	10	20	30
2023	43	26	97	123
2024				

Commented 5.2.1 : Bestrijder moet nog nieuwe input geven voor 2024

Juridische aspecten en rol Provincie

De Aziatische hoornaar staat sinds 2016 op de Europese Unielijst voor invasieve exoten vanwege de bedreiging die deze soort vormt voor (wilde) bestuivers. De Unielijst maakt onderdeel uit van de Europese Verordening No. 1143/2024 waarin soorten zijn opgenomen die een bedreiging vormen voor de biodiversiteit. Vestiging van deze soorten in lidstaten moet voorkomen worden. Als een soort al is gevestigd in een lidstaat als hij op de lijst komt, of wanneer een soort zich ondanks inspanningen alsnog vestigt en volledige uitroeiing niet (meer) haalbaar is, dan moet de soort beheerst worden.

Sinds 2018 zijn de provincies (beleids-)verantwoordelijk voor de beheersing en bestrijding van invasieve exoten en het herstel van ecosystemen. Zij handelen hierbij vanuit hun provinciale belang om de biodiversiteit te beschermen. De provincies kunnen zelf invulling geven aan deze verantwoordelijkheid en initiëren hiertoe onderzoek, doen aanbestedingen en richten zich op communicatie met andere partijen. De provincies mogen hierin prioriteren en hun eigen beleid bepalen. In principe worden soorten met een eliminatieopgave zo snel mogelijk verwijderd uit de natuur, voor soorten met een beheersopgave hebben provincies de keuze uit een breed palet aan maatregelen variërend van lokaal bestrijden tot kennisdeling of het beschikbaar stellen van een subsidieregeling

De verantwoordelijkheid voor de aanpak van invasieve exoten betekent niet dat de provincie zelf alle maatregelen moet of kan uitvoeren. Bij wijdverspreide soorten met een beheersopgave hebben alle betrokken partijen een eigen of medeverantwoordelijkheid die samenvalt met hun publieke taak en/of eigendom. De provincie heeft hierin een faciliterende en waar mogelijk coördinerende rol vanuit het provinciale biodiversiteitsbelang. Andere voorbeelden van wijdverspreide soorten zijn reuzenberenklauw en Nijlgans.

In het geval van de Aziatische hoornaar betekent dit dat de Provincie Noord-Brabant het voortouw heeft genomen door actief nesten van de Aziatische hoornaar op te sporen en te bestrijden. De kosten die door de provincie ingehuurd bestrijder werden gemaakt zijn vergoed. De provincie heeft niet het monopolie op de bestrijding Aziatische hoornaar. Andere partijen zoals particulieren of gemeenten mogen bestrijders opdracht geven om nesten van de Aziatische hoornaar te verwijderen. Bestrijders dienen uiteraard wel te beschikken over de juiste kennis en kunde om nesten van de Aziatische hoornaar te bestrijden.

5.2.1

De provinciale besturen hebben daar zelf de volgende gemeenschappelijke afspraak over gemaakt (zie onder 2): zoveel als (redelijkerwijs) mogelijk de verdere verspreiding van Aziatische hoornaar in Nederland te voorkomen door het bestrijden van gevalideerde meldingen. Andere partijen hebben vanuit de Europese verordening geen vaste rol in de bestrijding van de Aziatische hoornaar. Wel kan de provincie deze partijen (actief) betrekken bij de opsporing of bestrijding van de Aziatische hoornaar.

Aanpak Aziatische hoornaar 2017-2023

De Aziatische hoornaar kwam in 2016 nog niet voor in Nederland waardoor er een eliminatieopgave voor deze soort gold. Sinds de eerste waarneming in Zeeland in 2017 is door de Nederlandse provincies ingezet op volledige uitroeiing van deze soort.

De opsporing werd tot en met 2021 uitgevoerd door Kenniscentrum EIS. Bij een melding van de Aziatische hoornaar werd een zo klein mogelijk zoekgebied bepaald, waarbinnen op verschillende manieren werd gezocht naar de exacte locatie. Het gebruik van zenders is pas in 2022 voor het eerst toegepast in Nederland. Voor die tijd werd er gezocht vanaf de grond of met drones. Dit zoekwerk door een paar specialisten was tijdrovend en inefficiënt. Zomernesten van de Aziatische hoornaar hangen vaak hoog in de boom waardoor ze lastig zijn te vinden.

Sinds 2021 worden er jaarlijks zoveel nesten in Nederland waargenomen dat het opsporen door slechts enkele deskundigen (en dus volledige uitroeiing) niet meer mogelijk is. Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (nu het ministerie van Landbouw, Voedselkwaliteit, Visserij en Natuur) heeft destijds geconcludeerd dat volledige uitroeiing van de Aziatische hoornaar in Nederland niet langer haalbaar is en heeft de Europese Unie hiervan in kennis gesteld. Hierdoor is de status van de soort veranderd van 'vroeg stadium van invasie' (doel: snelle uitroeiing) naar 'gevestigd' (doel: beheersen). De provincies hebben sindsdien de taak om de Aziatische hoornaar te beheersen en waar mogelijk te bestrijden, maar volledige uitroeiing is niet langer realistisch. De provinciale besturen hebben afgesproken om zoveel als (redelijkerwijs) mogelijk de verdere verspreiding van Aziatische hoornaar in Nederland te voorkomen door het bestrijden van gevalideerde meldingen (Zoals besloten in het BACVP 04-06-2021).

De Provincie Noord-Brabant heeft aan deze ambitie invulling gegeven door in 2022, samen met de provincie Limburg te starten met een pilot om de zendermethode te testen en te vergelijken met bestaande opsporingsmethodes. Hierbij worden werksters van de Aziatische hoornaar gezenderd en gevolgd naar het nest. Deze opsporingsmethode bleek zeer effectief en bespaarde veel tijd en kosten in het opsporen van nesten. De Pilot liep in de provincie Noord-Brabant tot en met 2023.

Huidige aanpak Aziatische hoornaar (2024)

Nadat de pilot in 2023 eindigde, heeft de Provincie Noord-Brabant in het najaar van 2023 een openbare Europese aanbesteding doorlopen voor de opsporing en bestrijding van de Aziatische hoornaar in de periode 2024 - 2027. NatuurlijkRob heeft deze aanbesteding gewonnen en heeft een raamcontract met de provincie afgesloten voor een periode van 4 jaar en een totaalbedrag van €500.000,- jaar. Dit betekent dat er per jaar een bedrag van circa €125.000,- is geraamd voor de bestrijding.

Op het moment van schrijven zijn **xxx** nesten door Natuurlijk Rob verwijderd in het kader van het raamcontract. De daarmee verbonden kosten bedragen **xx** en overschrijden ruim het geraamde bedrag van €125.000,-. We zien ons daarom gedwongen om een bestuurlijke afweging te maken in de bestrijding van de Aziatische hoornaar.

Voor dit jaar is besloten dat er in de periode tussen **25 oktober en 15 november*** een prioritering wordt aangebracht in de te bestrijden nesten. In deze periode worden alleen nesten met een steekgevaar en nesten die zich binnen Natura 2000-gebied bevinden verwijderd. Nesten met steekgevaar vallen niet binnen het provinciale belang om de biodiversiteit te beschermen, maar we voelen wel de verantwoordelijkheid om de risico's voor de volksgezondheid die ontstaan door de prioritering zo veel mogelijk te mitigeren.

* Dit is de datum waarop we stoppen met bestrijden, omdat bestrijding na deze periode geen zin meer heeft in verband met de uitgevlogen koninginnen

Tabel 2 Overzicht bestrijdingskosten Aziatische hoornaar

2020	Aziatische Hoornaar	Bestrijding los nest	€	50,00
2021	Aziatische hoornaar	Bestrijding losse nesten	€	8.150,00
2022	Aziatische hoornaar	Pilot opsporing en bestrijding	€	39.476,25
2023	Aziatische hoornaar	Pilot opsporing en bestrijding	€	96.441,25
2024	Aziatische hoornaar	Raamcontract opsporing en bestrijding		PM
Totaal 2020-2024				PM

5.2.1

Hoe nu verder?

Ondanks de hoge aantallen nesten die door de efficiëntere opsporingsmethode worden gevonden en verwijderd, nemen de aantallen nog steeds toe. Hier liggen verschillende oorzaken aan ten grondslag.

- Het zoveel mogelijk opsporen en bestrijden van nesten biedt helaas geen garantie dat alle nesten daadwerkelijk worden gevonden. Dit komt onder andere doordat niet alle waarnemingen worden doorgegeven, er op momenten te weinig capaciteit beschikbaar was voor de opsporing en bestrijding of dat het nest simpelweg te goed verstopt zat en niet tijdig werd gevonden. Met name in 2023 vormden het hoge aantal nesten en de beperkte beschikbare capaciteit een knelpunt.
- Er is sprake van instroom vanuit omliggende provincies (Zeeland en Limburg) en Vlaanderen. Beleidswijzigingen bij onze burens die leiden tot grotere aantallen nesten, zullen ook effect hebben op de aantallen in Noord-Brabant. Zo kent Vlaanderen veel hogere dichtheden (zie figuur xx) en wordt de actieve bestrijding in Vlaanderen momenteel afgebouwd waarbij de bestrijding steeds meer op initiatief van melders en lokale overheden plaatsvindt. Ook in de Provincie Zeeland hebben [GS besloten](#) om de inzet voor de eliminatie van Aziatische hoornaar af te bouwen [Provincie Zeeland, 2024]. Hierdoor wordt in de komende jaren een hogere instroom van Aziatische hoornaars van buiten de provincie verwacht.

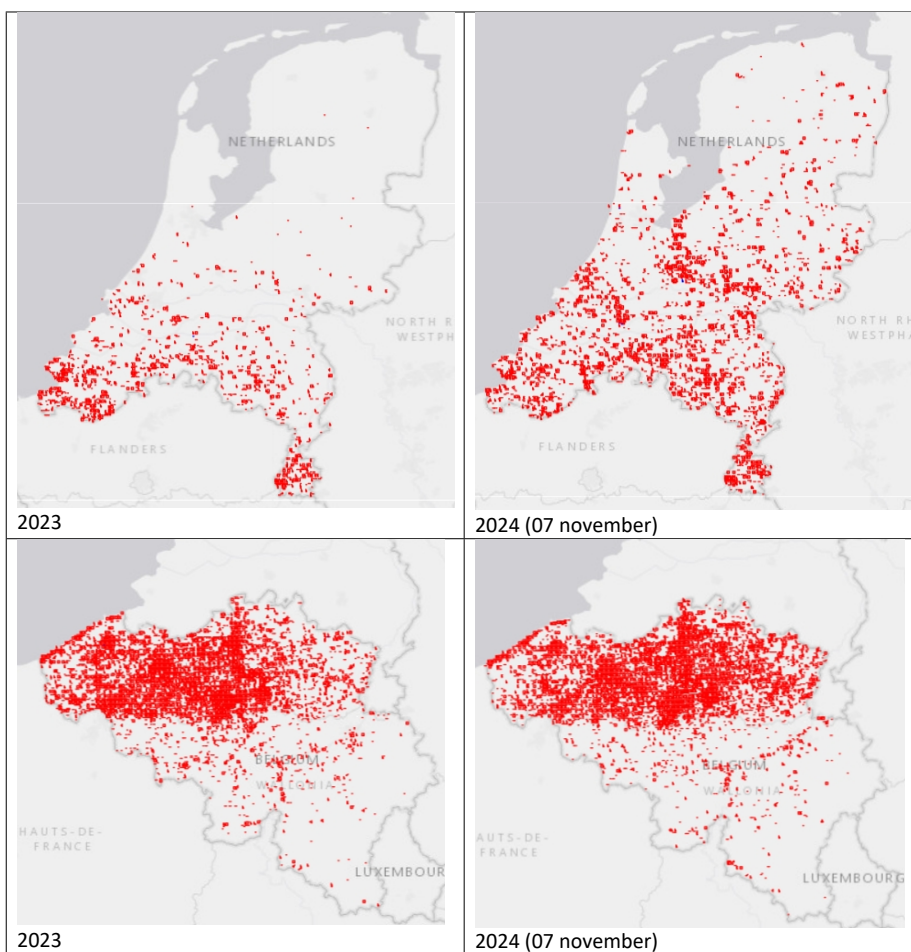
We zien vanuit de Provincie een grote motivatie om de Aziatische hoornaar aan te pakken. Er zijn diverse actieve zoekgroepen en de urgentie van de problematiek wordt door steeds meer mensen gevoeld. Daarnaast worden zendersets kleiner, beter en goedkoper waardoor ze ook interessant zijn voor imkerverenigingen en zoekgroepen om aan te schaffen. Sommigen hebben dit ook al gedaan. Daarnaast zijn er diverse beginnende voorjaarsnesten door imkers zelf weggehaald.

Als provincie willen we graag blijven faciliteren in de bestrijding van de Aziatische hoornaar, maar lopen tegen onze grenzen aan als dit betekent dat alle nesten op kosten van de provincie moeten worden verwijderd. Ook wordt het door de diverse maatschappelijke ontwikkelingen steeds lastiger om zelf de regie te houden in de bestrijding wanneer door andere partijen nesten worden verwijderd.

De afgelopen jaren is de opmars van de Aziatische hoornaar, mede door de inzet van de provincie Noord-Brabant afgeremd, maar zeker niet gestuit. Wij zijn van mening dat dit ook niet meer mogelijk is. Om de groei van het aantal hoornaarnesten tot stilstand te brengen is een effectiviteit in de bestrijding nodig van 88-91%. Dat wil zeggen dat slechts 9-12% van de nesten gemist mag worden. In Frankrijk ligt dit percentage zelfs op 95%. Gezien de huidige aantallen en ervaringen uit het verleden

is het op dit moment niet mogelijk om een dergelijke effectiviteit te behalen [Zeegers&Buesink, 2024].

Dit najaar zal het afgelopen hoornaarseizoen worden geëvalueerd en zal worden gekeken hoe de aanpak van de Aziatische hoornaar in de komende jaren vorm moet gaan krijgen. Hierbij kijken we nadrukkelijk hoe we de actieve bestrijding in opdracht van de provincie de komende jaren kunnen afbouwen en andere belanghebbenden zoals imkersverenigingen en gemeentes kunnen faciliteren in hun medeverantwoordelijkheid in de aanpak van de Aziatische hoornaar. Bijvoorbeeld vanuit hun belang met betrekking tot de volksgezondheid.

Figuur xx Aantalsontwikkeling 2023 en 2024 in Nederland en Vlaanderen. Deze figuur illustreert goed de druk vanuit Vlaanderen.

Referenties

Zeegers T., Buesink R., [2024] *Hoe verder met de Aziatische hoornaar: Beleidsadvies aan de provincie Noord-Holland gebaseerd op zes jaren praktijkervaring in ons land en een literatuurstudie.*

https://www.eis-nederland.nl/DesktopModules/Bring2mind/DMX/API/Entries/Download?command=core_download&entryid=1106&language=nl-NL&PortalId=4&TabId=563

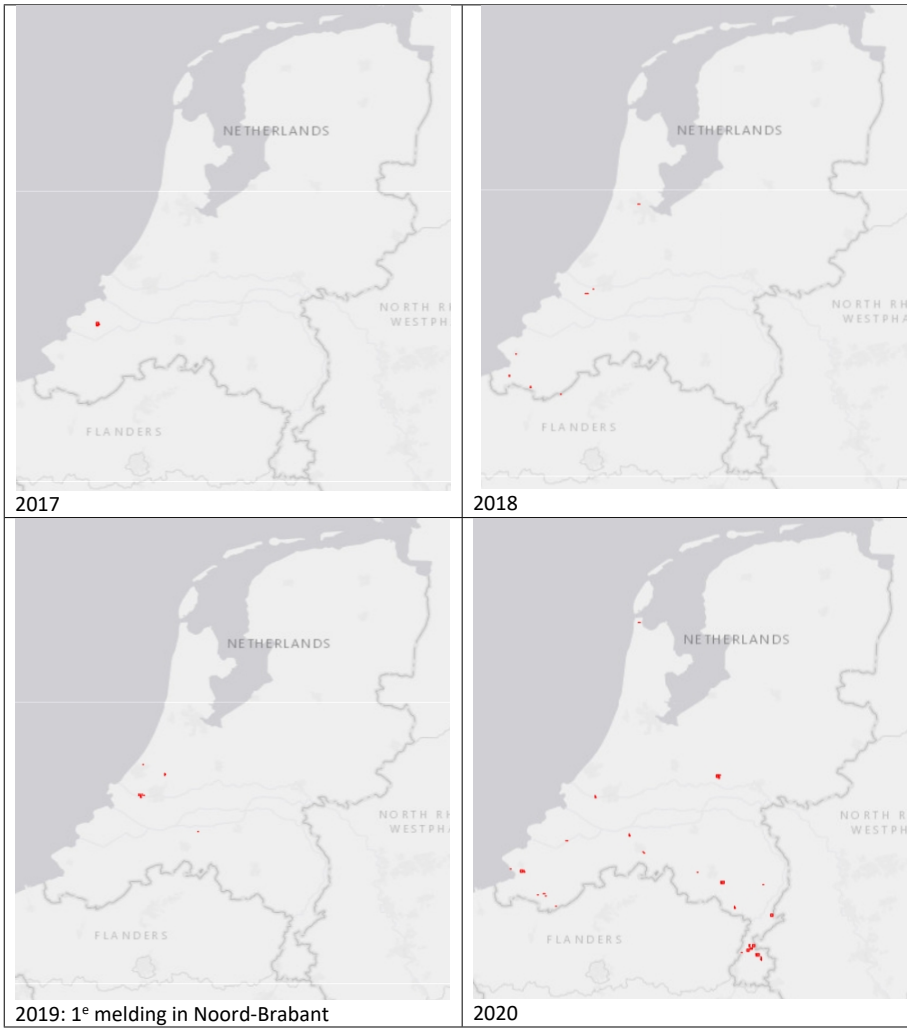
Slikboer L., Zeegers T., [2021] *De Aziatische hoornaar in Nederland Ervaringen 2017-2020*

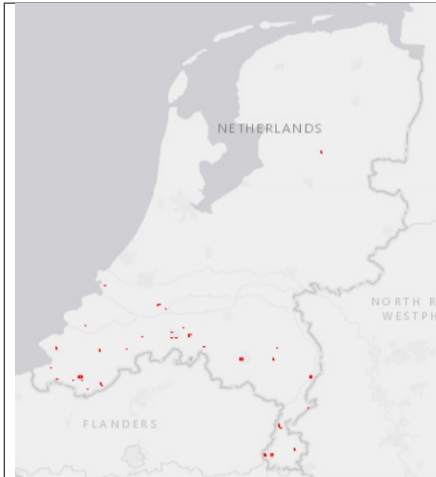
https://www.eis-nederland.nl/DesktopModules/Bring2mind/DMX/API/Entries/Download?command=core_download&entryid=1012&language=nl-NL&PortalId=4&TabId=563

Bijlage 1: Gevalideerde waarnemingen Aziatische Hoornaar in Nederland in de periode 2017-2024

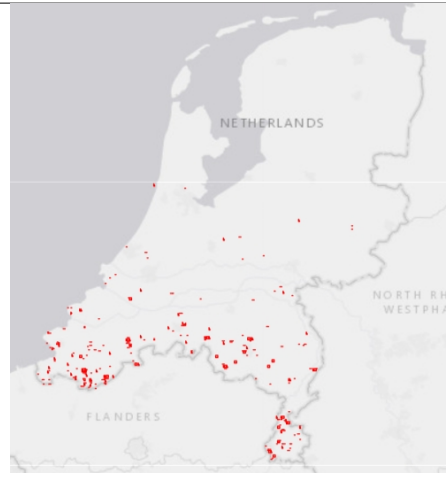
5.2.1

5.1.2.e

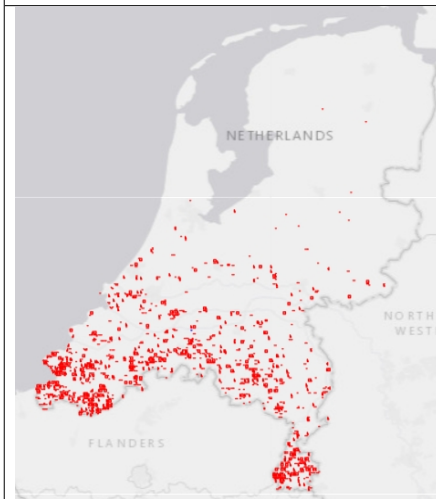

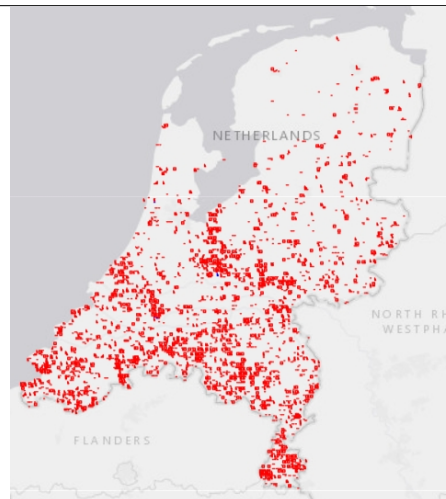
2021

2022

2023

2024 (07 november)

